

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/15/13-17>

İlkanə Rabil qızı Əmirova
Bakı Dövlət Universiteti
dissertant
ilkanaamirova@yahoo.com

QƏDİM İNGİLİS DİLİNDƏ “MEŞƏ” SÖZÜNÜN İŞLƏNMƏ YERİ VƏ FORMALARI

Xülasə

Məqalədə meşə konseptinin linqvistik mahiyyəti, qədim ingilis dilində meşə sözünün işlənmə yeri və formaları haqqında məlumat verilir. Məqalədə göstərilir ki, meşə anlayışlı sözlər digər dillərdə olduğu kimi, qədim ingilis dilində də işlənmişdir. Bu da təbii idi, çünki meşə məfhumu insan üçün ilk məfhumlardan biri olmuşdur. Həmin amilə görə meşə konseptini insan təfəkküründə baza konseptlərdən hesab etmək olar. İngilis dilində meşə semantikasını ifadə edən sözləri müxtəlif metaforik modelləri mövcuddur. Bu metaforik modellərin çoxluğu meşə sözünün nominativ funksiyalardan əlavə olaraq, poetik funksiyalarının da çoxluğunu sübut edir, meşə konseptinin periferiyalarının zənginliyini göstərir. Meşə konsepti ilə bağlı olaraq ingilis dilinə aid mətnlərdəki mövcud empirik materiallar bu konseptin aktuallığını göstərir. Meşə konseptinin mental fenomenliyi ondadır ki, bu konsept struktur baxımdan nüvə və periferiyalarının çoxaspektliliyi ilə diqqəti cəlb edir. Meşə konseptinin prezentasiyalarında müxtəlif obrazların kontaminasiyası müşahidə olunur. Bu baxımdan ingilis linqvokulturologiyasında meşə ən mühüm konseptlərdən biri hesab oluna bilər. İngilis linqvokulturologiyasında meşə konseptinin reprezentasiyası həm leksemlər, həm də sintaktik vahidlər və sintaktik konstruksiyalar şəklində reallaşır. **Açar sözlər:** *koqnitiv dilçilik, meşə, konsept, qədim ingilis dili, leksem, reprezentasiya*

Ilkana Rabil Amirova

Location and forms of the word “forest” in old English

Abstract

The article provides information about the linguistic essence of the concept of forest, the place and forms of the word forest in Old English. The article shows that words with the concept of forest were used in Old English as well as in other languages. This was natural, because the concept of forest was one of the first concepts for man. Due to that factor, the forest concept can be considered one of the basic concepts in human thinking. There are various metaphorical models of words expressing forest semantics in English. The abundance of these metaphorical models proves the abundance of poetic functions of the word forest in addition to the nominative functions, and shows the richness of the periphery of the forest concept. Regarding the forest concept, the existing empirical materials in the English language text show the relevance of this concept. The mental phenomenality of the forest concept is that this concept attracts attention with the multifaceted nature of its core and periphery from a structural point of view. In the presentations of the forest concept, the use of various images is observed. From this point of view, the forest can be considered one of the most important concepts in English linguistics and culture. The representation of the forest concept in English linguistics and culture is realized in the form of both lexemes and syntactic units and syntactic constructions.

Keywords: *cognitive linguistic, forest, concept, old English, lexeme, representation*

Giriş

İnsan dünyanı konseptlər formasında dərk edir. Bu konseptlərin məcmusu insan idrakında dünyanın ümumi mənzərəsini yaradır. Belə konseptlərdən biri də meşə konseptidir. Meşə anlayışı, ilk növbədə, landşaft anlayışı ilə bağlıdır, landşaft konseptlərinə daxildir. Meşə konseptinin semantik cəhətdən məkan, landşaft, mənzərə, ağac, təbiət, ekologiya konseptləri ilə birbaşa bağlılığı var. Təbiət, landşaft və məkan konseptlərini makrokonseptlər hesab etmək olar.

Konseptlər arasında məkan, yer konseptinin özünəməxsus mövqeyi var. Bu konsept müxtəlif diskurs tiplərində özünəməxsus cəhətlərə malikdir. İstər semantik sahə nəzəriyyəsi baxımından, istərsə də koqnitiv dilçilik baxımından məkan konseptinin səciyyəvi xüsusiyyətlərinin araşdırılması mühüm dil faktlarının aşkarlanmasına şərait yaradır. Məkan makrokonseptinə daxil olan anlayışlardan biri də meşə konseptidir. Meşə dünya ekosistemində mühüm amillərdən biri hesab oluna bilər. Yer Kürəsindəki biosistemdə meşə landşaftın ən mühüm areallarından biridir. Meşə həm landşaft konsepti kimi, həm də məkan konsepti kimi səciyyəvi koqnitiv xüsusiyyətlərə malikdir. Meşə konsepti hər şeydən öncə insan təfəkküründə bitki aləmi anlayışını canlandırır. Bu konsept, hər şeydən öncə, insanı əhatə edən təbii mühiti, insan fəaliyyətinin başlıca sahələrindən birini əks etdirir. 2012-ci ildən etibarən 21 mart tarixi dünyada Beynəlxalq Meşələr Günü kimi qeyd olunur. Bu günün bütün dünyada qeyd olunması meşə konseptinin dünya xalqlarının etnopsixologiyasında və etnoqrafiyasında əhəmiyyətli yer tutduğunu sübut edir.

Meşə və ağac anlayışları, güman ki, ilk insanların təfəkküründə əsaslı yer tutan konseptlərdir. Heç təsadüfi deyil ki, dünya mifologiyasında ən qədim miflərdən biri “Dünya ağacı” mifidir. Bu mifin digər adı isə “Həyat ağacı”dır. Həmin mif haqqında hətta xristianlıq dininin müqəddəs kitabı sayılan “Bibliya”da məlumat verilmişdir. Məlumdur ki, mifoloji təfəkkür dünya xalqlarının dillərindəki ən qədim leksik-semantik layları özündə ehtiva edir.

Dünya xalqlarının təbiət kultunda ağac və meşə ruhlarına inanc ideyası mühüm konseptiyalardandır. Meşə konsepti dünyanın ümumi mənzərəsinin bir parçası kimi müxtəlif xalqların linqvokulturologiyasında aparıcı konseptlərdəndir. Çünki meşə hər şeydən öncə, insan təfəkküründə dünyanın bir mənzərəsi, təbiətin ayrılmaz tərkib hissəsi, landşaftın bariz bir nümunəsi kimi canlanır. Meşə konseptinə bir neçə prizmadan yanaşmaq olar. Belə ki, meşə konsepti ilk növbədə coğrafi termin kimi önəmlidir. Bioloji baxımdan yanaşdıqda, meşə təbiətin bir parçası kimi bioloji varlıqların yaşadığı, flora və fauna aləminə sahib yerdir. Ekoloji baxımdan yanaşsaq, meşə canlılar üçün oksigen mənbəyidir. Linqvokulturoloji baxımdan yanaşsaq, meşə dünya xalqlarının etnokulturologiyasında özünəməxsus yer tutan ən mühüm konseptlərdən biri sayıla bilər. Meşə ilə bağlı dünya xalqlarının şifahi və yazılı ədəbiyyatında dərin iz buraxmış, xalqların genetik yaddaşında həkk olunmuş mifik obrazlar, sakral terminlər, pəremiyalar (aforizmlər, atalar sözləri və məsəllər), idiomlar yaranmışdır.

Meşə konsepti dünya xalqlarının linqvokulturologiyasında universal konseptlərdən biri sayıla bilər. Ancaq universal mahiyyətinə baxmayaraq hər bir xalqın mental düşüncəsində meşə konseptinin spesifik etnoxüsusiyyətləri də mövcuddur. Bu cəhətdən meşə konsepti milli xüsusiyyətlərə də malikdir. Meşə konsepti peyzaj simvolikasında aparıcı yerlərdən biri kimi miflərdə, əfsanələrdə və nağıllarda, frazemlərdə, pəremiyalarda əhəmiyyətli mövqeyə malikdir. Meşə konseptinin mahiyyətini anlamaq üçün ilk növbədə, folklor mətnlərinə müraciət etmək lazımdır. Çünki məhz folklor diskursunda meşə konsepti ilə bağlı ilkin təsəvvürlər, assosiasiyalar ifadə olunur.

İndiyə qədər həm folklorşünaslıqla bağlı aparılan araşdırmalarda, həm də linqvistik araşdırmalarda meşə bir konsept olaraq hər zaman aktualıq qazanmışdır. Folklorşünaslıqda nağıl və mifologiya ilə bağlı araşdırmalarda meşə mövzusu tədqiqatçıların hər zaman diqqətini cəlb etmişdir. Linqvistik araşdırmalarda isə istər etimologiya ilə bağlı, istər leksik, istərsə də frazeologiya ilə bağlı, istərsə də konseptlərlə bağlı araşdırmalarda meşə məfhumu müxtəlif paradigmalardan öyrənilmişdir. Bütün bunlar da səbəbsiz deyil. Çünki meşə konsepti öz dərin semantik strukturuna, nominativ sahəsinə, arxetiplərinə, nüvə və periferiyalarına, freym və assosiasiyalarına görə fərqlənən səciyyəvi konseptdir. Bu konseptin koqnitiv analizi linqvokulturoloji və etnolinqvistik baxımdan əhəmiyyətli dil faktlarının təsbit olunmasına imkan verir. Bu konseptin şərhli təbiətin ayrılmaz tərkib hissəsi olan meşə məfhumunun insan təfəkküründə və bəşər dilində paralel olaraq hansı fazalarda, hansı vasitələrlə inikas olunma yöntəmlərini üzə çıxarır. Meşə dünyanın bir mənzərəsi kimi qədim mifologiyada aparıcı mövzulardan biri olmuşdur. Mifoloji mətnlərdə ağac və meşə dünyanın kosmik strukturunun əsas komponentlərindəndir. Çünki mifologiyada dünyanın yaradılışı, həyatın mənbəyi haradandır? sualına cavab axtarılır. Meşə konseptinin kosmoqonik mahiyyəti də məhz bununla bağlıdır.

Meşə anlayışlı sözlər digər dillərdə olduğu kimi, qədim ingilis dilində də işlənmişdir. Bu da təbii idi, çünki meşə məfhumu insan üçün ilk məfhumlardan biri olmuşdur. Həmin amilə görə meşə konseptini insan təfəkküründə baza konseptlərdən hesab etmək olar. İngilis mentalitetində bəzi ağac növləri

müqəddəs hesab olunur. Onlardan birincisi palıd (oak) ağacıdır. Məsələn, İngiltərənin cənub-qərbində Qlastonberi adlanan ərazidə Avalon palıdı (Oaks of Avalon) adlanan iki qədim palıd ağacı müqəddəs sayılır. Həmin iki palıd ağacı “Bibliya”da adı çəkilən Qoq və Maqoq adlanan iki qədim xalqı simvolizə edir. Xristianlıqdan qabaq Avropa xalqlarının bir çoxunun dini inanc sistemlərində ağac və meşə kultu dominantlıq təşkil edirdi. Alman və slavyan paqanizmində ağac və ya meşə simvolikası sakral anlam kəsb edirdi.

Müasir ingilis dilində meşə anlayışı, əsasən, iki sözlə: *forest* və *wood* sözləri ilə ifadə olunur. Məsələn: “*From the pond in the wood where the wild deer sup*” (Kipling, 22); “*Mowgly was far and far through the forest, running hard and his heart was hot in him*” (Kipling, 15). İngilis dilində “meşə yolu” anlamında *wood-path* sözü də işlənir:

“*A blow more or less is nothing to thee, Bagherra or Baloo, I – I have to wait and wait for days in a wood – path and climb half a night on the mere change of a young ape*” (Kipling, 33). İngilis dilində *forest* sözü həm də feil kimi, “ağaclarla örtülmək” anlamındadır.

Ancaq ingilis dilində “meşə” anlamı digər sözlər də mövcuddur: *woodland, grove, jangl* və s.

Qədim ingilis ədəbiyyatına aid olan “Dream of Rood” (Rudun arzusu) adlı poemada *trees of the forest* (yəni “meşə ağacları”) ifadəsi mifoloji anlamda işlənmişdir: “*Listen! the King of glory,*

Guardian of heaven's kingdom

honored me over all the trees of the forest,

just as he has also, almighty God, honored

his mother, Mary herself” (5, s.3). Məlumdur ki, indiki ingilislər german və anqlo-sakson tayfalarının

birləşməsindən yaranmışlar. Qədim german mifologiyasında ağac və meşə kultu var. Həmçinin qədim german mifologiyasında *sehrli meşə* (sacred grove) anlayışı var.

Marvud (Marwood) adlanan ingilis yazıçısının 1598-ci ildə yazdığı “Lawes of Forest” (“Meşə qanunları”) adlı əsərində qeyd olunur ki, “*forest sözü o zamanlar, yəni orta əsrlərdə ingilis dilində “kral ailəsinə aid orman” anlamında işlənirdi*” (Porteus, 2002: 34).

İngilis dilində meşə ilə bağlı olan leksemlərdən bir *forester* sözüdür. *Forester* sözünün qədim anlamı “meşədə yaşayan insan və yaxud heyvan” olmuşdur. Müasir ingilis dilində isə bu söz Azərbaycan dilindəki “meşəbəyi” (yəni meşəni mühafizə edən şəxs) mənasındadır.

İngiltərə ərazisində meşə massivləri çox olduğuna görə, meşə adları, meşə apelyativi ilə bağlı toponimlər kifayət qədərdir. Onlardan biri *Arden Forest* adlanır. Həmin ərazi Avon çayından Temza çayına qədər olan böyük bir ərazini əhatə edir. İngilis dilində *Royal Forests* ifadəsi “Kral Meşələri” anlamındadır. İngilis dilində “meşə” mənasında aktiv işlənən *forest* sözünün mənşəyi, kökü qədim latın dilində işlənən *foris* “kənar, xaric, bayır, çöl, qapıdan kənar” sözü ilə bağlıdır. Bəzi qədim mənbələrə görə, ingilis dilində işlənən *forest* sözünün ilkin forması latın dilində işlənən *foresta* sözü olmuşdur. Həmin söz də, əslində, *fera* və *statio* sözlərinin birləşməsindən yaranmış mürəkkəb söz olmuşdur, mənası isə “vəhşi heyvanlar üçün təhlükəsiz yer”dir. Daha sonralar həmin söz ingilis dilində *forest* formasına keçmişdir, *for* “üçün”, *rest* “istirahət” deməkdir. Yəni *forest* sözünün ilkin mənalardan biri “ingilis kralları üçün istirahət yeri” olmuşdur (Harrison, 1992: 73). Həmin söz uzun müddət ilkin orta əsrlərdə ingilis dilində *forestis silva* (“kənar meşə”) şəklində işlənmişdir. Orta əsrlərdə İngiltərədə kral ailələrinə, şahzadə ailələrinə, zadəgan ailələrinə mənsub olan meşələr mövcud idi. Həmin meşələrdə əsilzadə ingilis şahzadələri ov edirdilər. Vaxtilə bu ifadə işlənəndə İmperator Çarlemaqnenin ovçuluq ilə məşğul olduğu yerlər nəzərdə tutulurdu. Yəni orta əsrlərdə ingilis dilində bu söz ancaq “ov edilən meşəlik” anlamını ifadə edirdi, dar mənada idi. Burada *silva* “meşəlik ərazi” (*woodland*), *forestis* isə “çöldə, bayırda” (*outdoor, outside*) deməkdir. İtalyan dilində *foresta* formasındadır. İngilis dilinin etimoloqu E.Kleyinin fikrincə, “*forestis sözü latın mənşəli forum “ictimai yer” kökündən yaranmışdır*” (Klein, 1966: 611). *Silva* “meşə” sözü latın mənşəlidir. *Forest* sözü latın dilindən qədim fransız dilinə keçmişdir, sonra isə fransız dilindən ingilis dilinə keçmişdir (5). Qədim fransız dilində *forest*, alman dilində *forst*, müasir fransız dilində *foret* formalarında (Chambers's, 1874: 191). Deməli, tarixən *forest* sözü ingilis dilində semantik genişlənməyə məruz qalmışdır. Ümumiyyətlə, həmin söz hind-Avropa dillərində *foresta, foret, forst* və s. şəkillərində işlənir. İngilis dilində *forest* sözü, əslində, hüquq termini kimi yaranmışdır. Məhz bununla bağlı ingilis dilində *forest law* “meşə qanunu” ifadəsi yaranmışdır (Harrison, 1992: 69).

Qədim ingilis dilində meşə məfhumunu bir neçə söz ifadə etmişdir. Məsələn, qədim ingilis dilində *ceart* sözü “meşə” anlamında işlənmişdir (Makovski, 1996: 134). Eyni zamanda qədim ingilis dilində *widu* // *wudu* sözü həm “meşə”, həm də “ağac” anlamlarını ifadə etmişdir. İngilis dili ilə qohum olan irland dilində isə *fid* sözü “ağac və meşə” mənasındadır (Makovski, 1996: 135). İngilis dili ilə genetik cəhətdən qohum olan german dillərinə aid müasir alman dilində *wald* sözü “meşə” semantikasını ifadə edir. Həmin söz də *wood* sözü ilə eyniköklüdür. Bu söz vaxtilə qədim german dillərində *witu*, *widu* formalarında işlənərək “həm “meşə”, həm də “ağac” anlamlarını ifadə etmişdir. Vaxtilə ingilis-sakson dilində *weald*, *wudu* formalarında işlənmişdir. Qədim ingilis dilində, əsasən, *weald* formasında olmuşdur. Müasir uels dilində *gwood* şəklindədir (Makovski, 1996: 564). İngilis dilində *woodman* sözü “ağacəşən, meşə mühafizəçisi” mənalarındadır.

İngilis dilində meşə ilə bağlı sakral sözlər mövcuddur. Belə sözlərdən biri *wood-nymph* və ya *woodnymph* “ağac və ya meşə Allahı, meşə ilahəsi” ləksemidir (Makovski, 1996: 565). Həmin söz ingilis dilinə qədim yunan dilindən keçmişdir. Belə ki, bu ad yunan mifologiyasında olan Nymphs adlanan mifik bir obrazın adı ilə bağlı yaranmışdır. Nympha yunan mifologiyasında dəniz, meşə, ağac ilahəsinin adıdır.

Yuxarıda verdiyim örnəklər sübut edir ki, qədim ingilis dilində “meşə” anlayışı *forest* sözü ilə yanaşı, digər sözlərlə də ifadə edilmişdir. Qədim ingilis dilində *ceart* “meşə” və *widu* “meşə” sözləri paralel şəkildə işlənmişdir (Makovski, 1996, 134-135). Xatırladaq ki, hind-Avropa dillərində *forest* sözü ilə eyniköklü olan sözlər işlənmişdir: qədim ingilis *furh* “küknar”, qədim island *fura* “küknar”, qədim alman *forha* “küknar”, *furi* “küknar meşəsi” (Qamkrelidze, 1984: 614). Güman etmək olar ki, qədim ingilis dilində işlənən *widu* “meşə” sözü müasir ingilis dilində işlənən *wood* “ağac, meşə” sözünün ilkin formasıdır.

Qədim ingilis dilində *beam* “ağac” sözü də işlənmişdir. Vaxtilə müxtəlif german dillərində *ağac* anlamı fərqli sözlərlə ifadə olunmuşdur. Məsələn, qott dilində *bagms* “ağac”, qədim alman dilində *boum* “ağac”, qədim irland dilində *bile* “ağac”, qott dilində *bloma* “çiçək” sözləri işlənmişdir (Qamkrelidze, 1984: 467). Çox güman ki, müasir ingilis dilində işlənən *blooming* “çiçəkləmək” feili bu kökdən təşəkkül tapmışdır. Qeyd edək ki, biologiya termini kimi işlənən *flora* sözü qədim latın dilində *Flora* “bitki ilahəsi” sözündən yaranmışdır.

Qədim ingilis dilində *firgen* sözü “dağ meşəsi”, qədim alman dilində isə *virqunt* sözü “meşəli dağ” mənasında işlənmişdir. Müasir alman dilində isə *forst* “küknar meşəsi” mənasını ifadə edir (Qamkrelidze, 1984: 614). Faktlardan göründüyü kimi, qədim ingilis dilində *dağ meşəsi* anlamı fərqli sözlərlə ifadə edilmişdir. Müasir ingilis dilində isə *dağ meşəsi* anlayışı *mointain forest* birləşməsi ilə, *meşə ağacı* anlayışı isə *forest tree* birləşməsi ilə ifadə olunur.

Müasir ingilis mentalitetində meşə ilə bağlı işlənən ifadələrdən demək olar ki, ən birinciləri *lovely forest*, *lovely wood*, *beautiful forest*, *pretty forest* ifadələridir. Əgər bu ifadələr Britaniya ingiliscəsi üçün səciyyəvidirsə, Amerikan ingiliscəsi üçün *aesthetic forest* (yəni “çox gözəl meşə”) ifadəsi daha xarakterikdir. İngilis nağıllarında *dark wood*, *dark forest*, *black forest* (“qaranlıq meşə”) anlayışları simvolik anlamda sehrlı qüvvələrin yaşadığı məkandır. *Dark forest* ifadəsi ingilis dilində “vahiməli meşə” anlamını da ifadə edir. İngilis nağıllarında *vahiməli meşə* anlamına tez-tez rast gəlmək mümkündür.

Vaxtilə İngiltərədə kralların ayrıca ov meşələri olub ki, onlar həmin kralların mülklərinə daxil idi. Həmin ərazilərə giriş xüsusi icazə ilə olmuşdur. Buna görə də orta əsrlərdə ingilis təsəvvüründə *forest*, yəni “meşə”, ilk növbədə, xüsusi mülkiyyət sayılırdı.

Müasir ingilis dilinin leksik imkanları çox geniş olduğuna görə ingilis dilində *zülmət meşə* anlamını fərqli söz birləşmələri ilə ifadə etmək mümkündür. Məsələn: *a gloomy forest* “tutqun, zülmət meşə”, *a gloomy wood* “zülmət meşə”, *twilight forest* “zülmət meşə” və s.

Nəticə

1870-ci ildən başlayaraq Amerika Birləşmiş Ştatlarında Arbor Day deyilən bir bayram keçirilir. Bu bayram hər il aprel ayında minlərlə ağacın əkilməsi ilə bağlı keçirilən bir bayramdır. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində həmin bayram qeyd olunur. Bu bayram birbaşa Amerikan ingiliscəsində ağac kultunun reliktni daşıyır.

Amerikan ingiliscəsində *holt* “meşə, meşəli təpə” sözü də işlənir. Eyni zamanda ingilis dilində “kiçik meşə” anlamında *grove* sözü də var. Həmin söz vaxtilə ingilis-sakson dilində *graef* və yaxud *groue* şəkillərində işlənmişdir. İngilis etimoloqu Çamberles bu sözün kökünü *grave* “kəsmək” feili ilə əlaqələndirir (Chambers`s. 1874: 214-217). Müasir ingilis dilində *hurst*, *copse*, *coppice*, *bosk* sözləri də “meşə” semantikasını ifadə edir. Ancaq onlar *forest*, *wood* və *grove* sözləri ilə müqayisədə məhdud şəkildə işlənir. Amerikan ingiliscəsində *bosquet* və *boscage* sözləri “kiçik meşə” anlamında işlənəkdədir. Həmin söz alman mənşəli *bosc* “meşə” kökündən yaranmışdır. Bu söz orta ingilis dili mərhələsində *bosgace* şəklində, qədim fransız dilində isə *boscage* şəkillərində işlənmişdir.

Ədəbiyyat

1. Kipling, R. The Jungle Book. <https://issuhub.com/view/index/29361>
2. Porteus, A. (2002). The Forest in Folklore and Mythology. New York: Mineola, 319 p.
3. Harrison, R.P. (1992). Forests: The Shadow of Civilization. Chicago: The University of Chicago Press, 304 p.
4. Klein, E.A. (1966). Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language. Amsterdam-London-New York: Elsevier Publishing Company, 1776 p.
5. <https://pacificaoc.org/wp-content/uploads/2019/05/Dream-of-the-Rood.pdf>
6. Chambers`s. Etymological Dictionary of the English Language. (1874). London and Edinburg: W & R. Chambers.
7. Makovski, M.M. (1996). Hind-Avropa dillərində mifoloji simvolların müqayisəli lüğəti. Dünyanın obrazı və obrazlar aləmləri. Moskva: VLADOS Humanitar Nəşriyyat Mərkəzi. 416 s.
8. Qamkrelidze, T.B. (1984). Hind-Avropa dili və Hind-Avropa dili: (2 cildə). Tbilisi: Tbilisi Universitetinin nəşriyyatı, T.2., 1328 s.
9. <https://www.pdfdrive.com/the-american-heritage-dictionary-of-the-english-language-third-edition-d162169029.html>

Rəyçi: fil.ü.f.d. Abbas Abbasov

Göndərildi: 21.07.2022

Qəbul edildi: 10.09.2022